

KEHITTÄMISKESKUKSEN INKLUSIIVISIA OPETUSJÄRJESTELMIÄ KOSKEVA TAUSTA-ASIAKIRJA

Toinen painos

Tässä asiakirjassa esitellään päivitys Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen (jäljempänä kehittämiskeskus) inklusiivisia opetusjärjestelmiä koskevasta tausta-asiakirjasta – ja tämä on sen toinen painos –, joka julkaistiin vuonna 2015. Siinä esitetään sovittu visio inklusiivisista opetusjärjestelmistä ja niiden keskeiset piirteet. Erillisessä asiakirjassa **Taustatiedot** esitellään todisteet ja kirjallisuus, joihin tämä vuoden 2022 päivitys kehittämiskeskuksen tausta-asiakirjasta perustui.

Tämä lopullinen visio inklusiivisista opetusjärjestelmistä ymmärretään pyrkimyksenä – päämääränä ja kehyksenä – johon kaikki kehittämiskeskuksen jäsenmaat voivat suunnata linjausten kehittämistyönsä. Pyrkinessään tehokkaasti tukemaan jäsenmaita tämän tavoitteen saavuttamiseksi, kehittämiskeskus huomioi, että kaikkien jäsenmaiden ajattelu ja toiminta poikkeavat toisistaan suhteessa visioon inklusiivisista opetusjärjestelmistä. Siksi visio tarjoaa painopisteen ja innoituksen työn jatkamiseen jäsenmaiden kanssa tulevina vuosina.

Kehittämiskeskuksen pohtiessa 25 vuoden työskentelyä jäsenmaiden kanssa, vuoden 2015 tausta-asiakirjassa hahmoteltu näkemys inklusiivisista opetusjärjestelmistä pysyy ennallaan:

Kaikilla oppijoilla on ikään katsomatta mahdollisuus saada, yhdessä ikätoveriensä ja ystäviensä kanssa, merkityksellistä ja korkealaatuista opetusta omassa paikallisyhteisössään.

Kansainvälisen ja Euroopan tason työskentelyn olosuhteet ovat kuitenkin muuttuneet merkittävästi.

On välttämätöntä, että kehittämiskeskuksen tausta-asiakirja pysyy ajan tasalla, joten tämä asiakirja päivittää alkuperäisen version vuodelta 2015.

Koulutusjärjestelmät kaikkialla Euroopassa kohtaavat kasvavia haasteita. Ne johtuvat konflikteista, muuttoliikkeestä, pandemiaista, ilmastonmuutoksesta, teknologisesta kehityksestä ja yhteiskunnallisista muutoksista. Monet näistä haasteista voivat lisätä epätasa-arvoa, johon julkaisussa **Global Education Monitoring Report 2020 [Kansainvälisen koulutusalan seurantaraportti 2020]** viitataan usein liittyvän:

... sukupuoli, syrjäinen sijainti, varallisuus, vammaisuus, etnisyys, kieli, maahan- ja maastamuutto, väestön siirto, vangitseminen, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja ilmaisu, uskonto ja muut uskomukset ja asenteet (UNESCO, 2020, s. 4).

Kansallisessa lainsäädännössä ja linjauksissa on tunnustettava kaikkien oppijoiden oikeudet ja aktiivisesti estettävä syrjintä, stereotyyppiä ja syrjäytyminen, jotka ovat ilmeisiä kaikille oppijoille, jotka saattavat eri syistä olla alttiita syrjäytymiselle inklusiivisesta opetuksesta.

Nykyinen konfliktitilanne ja COVID-19-pandemia tarjoavat mahdollisuuden pohtia uudelleen koulutusjärjestelmien kestävyyttä ja sitä, kuinka ne valmistavat kaikkia oppijoita elämään yhä epävarmempina aikoina. Kun kokonaisvaikutukset nuorten oppimiseen, mielenterveyteen ja hyvinvointiin käyvät ilmi, ajatus koulutusta koskevasta uudesta yhteiskuntasopimuksesta tulee esiin, kuten hahmotellaan artikkelissa **Reimagining our futures together [Uudelleentulkinta yhteisestä tulevaisuudestamme]** (International Commission on the Futures of Education, 2021). Tässä korostuu, että **koulutuksen on oltava "jaettu sosiaalinen sitoumus" – yksi keskeisistä ihmisoikeuksista – joka vahvistaa jokaisen kykyä huolehtia ja tehdä yhteistyötä kaikilla yhteiskunnan tasoilla.**

Osallistamisen sosiaaliset, koulutukselliset ja taloudelliset hyödyt on dokumentoitu hyvin. Siitä huolimatta on edelleen ensiarvoisen tärkeää, että kaikki maat vastaavat poliittiseen velvoitteeseen, kuten myös tärkeään eettiseen velvoitteeseen, pyrkiä kohti osallistavampaa yhteiskuntaa. Vahvistaessaan sitoutumistaan **kestävän kehityksen tavoitteisiin** maiden tulisi **varmistaa, että kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa tukevat periaatteet ovat selvempiä kaikkien oppijoiden laatuun investoimiseksi.**

Maiden oikeudellisiin kehyksiin on sisällytettävä kansainvälisissä sopimuksissa ja eurooppalaisissa tiedonannoissa hahmotellut sitoumukset takaamaan tasa-arvo ja torjumaan syrjintää. Lainsäädännöllä tulisi taata yleinen ja tasa-arvoinen inklusiivisen opetuksen saatavuus ilman syrjintää. Siinä on korostettava, että erottelu on yksi syrjinnän muoto, kuten myös tarvittavien mukautuksien laiminlyöminen sen varmistamiseksi, että vammaisilla olisi mahdollisuus nauttia kaikista ihmisoikeuksista tasavertaisesti muiden kanssa.

Lainsäädännössä ja linjauksissa tulisi keskittyä ennaltaehkäisy- ja tukimenetelmiin, jotta kaikki oppijat voivat voittaa oppimisen esteet ja osallistua täysipainoisesti sen lopullisen vision mukaisesti, että kaikki oppijat ikään katsomatta saavat opetusta omassa paikallisyhteisössään yhdessä ystäviensä ja ikätoveriensä kanssa.

Ratkaisevaa on, että vastatakseen nykyisiin haasteisiin **kaikkien koulutuksen toimijoiden on laajennettava ymmärrystään inklusiivisesta opetuksesta niin, että se KAIKKI oppijat** (UNESCO, 2020). Tämä edellyttää **syrjinnän, stereotyyppien ja syrjäytymismekanismien poistamista, jotta ne eivät sulje oppijoita pois paikallisten koulujen ja yhteisöjen tarjoamista mahdollisuuksista.** Tietyille vähemmistöryhmille kohdistettuja kansallisia strategioita olisi laajennettava vahvistamaan oikeutta koulutukseen ja varmistamaan, että jokainen oppija on tärkeä.

Tulevaisuuden suunnittelun ytimessä on tarve selkeyttää inklusiivisen opetuksen merkitystä.

Osallistamista opetuksessa ja tasavertaisuutta ei pidä nähdä erillisinä linjauksina, vaan periaatteina, jotka tukevat ja vaikuttavat kaikkiin kansallisiin linjauksiin. Tämä koskee hallintoa, opetussuunnitelmaa, arviointia, laadunvarmistusta, seurantaa ja arviointia, opettajankoulutusta sekä rahoitusta ja resurssien jakamista.

Olellaisen tärkeää laadun tarjoamiseksi on avainosaamisen kehittäminen ammatillisten oppimismahdollisuuksien kautta. Tällaisten valmiuksien tulee antaa kaikille kouluttajille mahdollisuus nostaa koko koulutusjärjestelmän suorituksia, tuotoksia ja tuloksia. Opettajilla tulee olla valmiudet mukauttaa tai muokata opetussuunnitelmaa niin, että se tarjoaa asianmukaisia mahdollisuuksia kaikille oppijoille turvautumatta vaihtoehtoihin tai erillisiin opetussuunnitelmiin. **Yksilöllisten lähestymistapojen tulisi ottaa kaikki oppijat mukaan, tukea heidän aktiivista osallistumistaan ja päästää heidän äänensä kuuluville oppimisprosessissa.**

Joustavassa rahoituksessa ja tasapuolisessa resurssien jakamisessa tulisi keskittyä **lisäämään koulujen ja yhteisöjen kykyä vastata monimuotoisuuteen ja tukea kaikkia oppijoita.** Rahoituskäytännöissä on otettava huomioon opiskelijoiden intersektionaaliset tarpeet. Yhä useammin tunnustetaan, että oppijoiden identiteetit menevät päällekkäin ja edustavat usein monia monimuotoisuuden ulottuvuuksia. Oppijat voivat joutua kohtaamaan erityyppistä syrjintää ja haittoja monien eri identiteettien yhdistelmän seurauksena. On selvää, että oppijoiden leimaaminen ja erityisesti leimaamiseen turvautuminen päättäessä resurssien tarjoamisesta tai saatavuudesta voi vaikuttaa tasavertaisuuteen.

Tämä oppijoiden monimuotoisuuden ja monitahoisuuden laajempi tunnustaminen vaatii mittavampaa yhteistyötä. Tämä edellyttää myös koulutusalan ammattilaisten roolin muuttamista niin, että heidän on oltava valmiita tarjoamaan yksilöllisempää pedagogiikkaa, lisäämään digitaalitekniikkaa käyttöä ja monipuolisempia oppimisväyliä. Koulu-yhteisöt joutuvat yhä useammin osallistumaan prosessiin, jossa muutetaan käsite "koulu" instituutioksi, joka tarjoaa muutakin kuin opetussuunnitelman sisällön toteuttamista.

Kumppanuudet ja verkostot sidosryhmien ja paikallisyhteisöjen kanssa tulevat yhä tärkeämmiksi, kun instituutiot (kuten hallitukset, ministeriöt, alue- tai paikallisviranomaiset ja koulut) organisoituvat ja tekevät yhteistyötä eri tavoin ottaakseen käyttöön monialaisen työskentelytavan. Tällaiseen työskentelytapaan tulee sisällyä inklusiivisten opetusjärjestelmien laajemman ekosysteemin ymmärtäminen. Sen on myös otettava huomioon keskeiset vaikutukset oppimiseen ja osallistumiseen järjestelmätasolla ja niiden välillä, varmistaen oppijan edistymisen ja tarjonnan jatkuvuuden koulutuksen kaikissa vaiheissa.

COVID-19:n jälkeen saattaa olla mahdollista **lisätä yhteiskunnan tietoisuutta erottelun, eristäytymisen ja koulujärjestelmästä syrjäytymisen vaikutuksista**. Tämän pitäisi tukea "build-back-better" -lähestymistapaa keskittyen kaikkien sidosryhmien kykyjen kehittämiseen ja varmistamaan tietojen avulla tasavertainen saatavuus, panokset ja tulokset kaikille oppijoille. Tällaisen lähestymistavan pitäisi tarjota joustavasti erilaisia reittejä ja lähestymistapoja, jotka perustuvat maiden nykyiseen tilanteeseen ja menneeseen historiaan – keskittyen jatkuvaan parantamiseen ja korkealaatuisen, oppijakeskeisen koulutuksen tarjoamiseen kaikille.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Voit viitata tähän julkaisuun seuraavasti: Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2022. *Kehittämiskeskuksen inklusiivisia opetusjärjestelmiä koskeva tausta-asiakirja*. Toinen painos. Odense, Tanska